

شناسایی راهبردهای مناسب در زمینه توسعه کشاورزی اجتماع - پشتیبان با استفاده از مدل سوات در روستای گزلدرة استان مرکزی

مسعود ملکلو

گروه اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

سید مهدی میردامادی^۱

گروه اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

شهاب الدین شکری

گروه کشاورزی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

سید جمال فرج اله حسینی

گروه اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

کشاورزی اجتماع - پشتیبان یک مدل اقتصادی- اجتماعی نسبتاً جدید در امر تولید، فروش و توزیع مواد غذایی در جهت افزایش کیفیت محصولات غذایی و حفاظت از زمین، گیاهان و حیوانات می باشد. هدف این تحقیق، بررسی نقاط قوت، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای کشاورزی اجتماع - پشتیبان در روستای گزلدرة استان مرکزی می باشد. پژوهش حاضر جزء پژوهش‌های کاربردی محسوب می شود که به روش میدانی و با استفاده از پرسشنامه انجام گرفت. جامعه آماری تحقیق شامل کشاورزان نخبه و پیشرو در روستای گزلدرة بودند که اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه جمع آوری و با استفاده از نرم‌افزارهای SPSSv.25 و Excel مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. نتایج تحقیق SWOT نشان داد که از دید پاسخگویان مهمترین نقطه ضعف منطقه مورد مطالعه در زمینه کشاورزی اجتماع - پشتیبان "ریسک بالای تولید در کار کشاورزی به علت شرایط اقلیمی منطقه"، مهمترین نقطه قوت در زمینه کشاورزی اجتماع - پشتیبان "برخورداری از منابع آب و خاک فراوان و مستعد برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی در روستا"، مهمترین فرصت پیش روی توسعه کشاورزی اجتماع - پشتیبان "همسایگی و نزدیکی به بازارهای کلان شهرهای تهران، قم و اراک و سابقه طولانی در برقراری ارتباطات تجاری با این مراکز" و در نهایت مهمترین تهدید پیش روی توسعه کشاورزی اجتماع - پشتیبان "کمبود نظام‌های اطلاع رسانی کشاورزی شفاف، کارآمد و به روز جهت اطلاع رسانی فرصتهای بازار محصولات کشاورزی" می باشد.

واژگان کلیدی: کشاورزی اجتماع-پشتیبان، SWOT، مشارکت

^۱ نویسنده مسئول: mirdamadi.mehdi@gmail.com

مقدمه

اهمیت مشارکت محلی و سازمانی شهروندانی محلی برای مواجهه با چالش های پیش روی جوامع به طور فزاینده ای در حال افزایش است (Teimoori et al, 2014). البته نباید در خصوص سازماندهی ساکنان محلی برای کمک به شکل دهی توسعه اغراق کرد. از طریق ارائه یک ارزیابی جامع از شرایط محلی که بیانگر کلیه بخش های جامعه، برنامه های کارتر و موفق تر قابل تدوین خواهند بود. رهنمودهای ساکنان محلی اجازه می دهد توسعه بر اساس شرایط و ویژگی های منحصر به فرد جامعه بنا شود و در نهایت محیطی ایجاد شود که به واسطه آن ساکنان محلی فعال به جامعه و رفاه آن شکل می دهند (Brennan and Berardi, 2020). فرآیند مشارکت در جوامع، فرآیندی طولانی مدت بوده و اثرات اقتصادی آن به سرعت مشخص نمی شوند. این موضوع مستلزم دانش چگونگی و سرمایه گذاری در سرمایه انسانی است که به موجب آن ذینفعان و کارشناسان عمومی و محلی ناهمگن و حتی مشارکت کنندگان بین المللی بتوانند با هم کار کنند (Bole et al, 2017). نهادینه شدن مشارکت بحثی است که در چند دهه اخیر به اشکال گوناگون در محافل و مجامع علمی مطرح شده است. زمینه های بسیار متعدّد و متنوعی در بخش کشاورزی و در جوامع روستایی وجود دارد که با شناسایی و به کارگیری آنها می توان تحولات عظیمی در عرصه کشاورزی به وجود آورد (تبریزی، ۱۳۸۹). یکی از رهیافت های مشارکتی و پایدار که می تواند در این راستا مورد استفاده قرار گیرد و نتایج سودمندی در

پی داشته باشد، کشاورزی اجتماع - پشتیبان است که یک مدل اقتصادی- اجتماعی نسبتاً جدید در امر تولید، فروش و توزیع مواد غذایی در جهت افزایش کیفیت محصولات غذایی و حفاظت از زمین، گیاهان و حیوانات می باشد (ویلز و گرادول، ۲۰۰۱). این مشارکت سبب پیوند مستقیم کشاورزان و مصرف کنندگان می گردد. شهروندان به موجب قراردادی دوجانبه با کشاورزان، بخش و یا کل هزینه تولید را پرداخت می کنند (خوشبخت و نجفی، ۱۳۸۹). در مقابل کشاورزان متعهد می گردند تا محصول تولید شده خود را به صورت هفتگی و یا ماهیانه (و یا اشکال دیگر) به شهروندان تحویل نمایند (خوشخوی، ۱۳۸۹). یکی از ویژگی های منحصر به فرد این رهیافت این است که ریسک ذاتی فعالیتهای کشاورزی بین اعضاء تقسیم می گردد که این امر سبب می شود تا درآمد کشاورزان در طی دوره تولید کمتر تحت تأثیر خطرات وارده قرار گیرد و وضعیت معیشتی کشاورزان بهبود یابد. از سوی دیگر، مبالغ دریافتی در طول فصل زراعی، نگرانی در مورد نوسانات قیمت بازار را کاهش داده و کشاورز با اطمینان بیشتری می تواند به ادامه فعالیتهای خود پردازد (Lizio and Lass, 2005). همچنین، کشاورزی اجتماع - پشتیبان این امکان را برای مصرف کنندگان فراهم می کند تا محصولات کشاورزی را با کیفیت بالاتر، قیمت پائین تر و تحت نظارت مستقیم خود تهیه نمایند. محصولات تولیدی ممکن است به وسیله کشاورزان برداشت و به صورت مستقیم در اختیار مشتریان قرار گیرد و یا اینکه توسط خود اعضاء

برداشت شود که این موضوع به نوع قرارداد و میزان مشارکت افراد بستگی دارد. از طرفی این رهیافت سبب می‌گردد تا کشاورزان با تقاضای بلند مدت سالیانه مصرف کنندگان برای تولیدات خود مواجه شده و بازار تضمین شده و مطمئنی در اختیار داشته باشند. یکی دیگر از مزایای کشاورزی اجتماع - پشتیبان آن است که شهروندان با محل تولید مواد غذایی مصرفی خود آشنایی پیدا کرده و مستقیماً بر فرآیند تولید محصولات نظارت می‌کنند و بدین ترتیب می‌توانند در طول سال، به محصولات ارگانیک و سالم تری دسترسی داشته باشند. بنابراین این رهیافت نقش بسیار مهمی در حفظ امنیت غذایی جامعه ایفا می‌نماید (Donaker and Shute, 2014). میلز و براون^۳، ۲۰۰۵ معتقدند که در یک نظام کشاورزی اجتماع - پشتیبان ایده آل، مصرف کنندگان به واسطه تعامل مستقیم با کشاورزان و کشتزارها، ارتباطش خود را با این بخشها گسترش می‌دهند که این امر خود باعث افزایش آگاهی و درک بهتر آنها نسبت به جامعه روستایی و مسائل و مشکلات کشاورزان و اکوسیستم های محلی می‌گردد و در نتیجه نگرش مناسب تری نسبت به این بخش پیدا می‌کنند. علاوه بر این، مشارکت شهروندان در فعالیتهای کشاورزی سبب توسعه اجتماعی مشارکت کنندگان می‌گردد. کولی و لاس^۴ (۱۹۹۸) معتقدند که مهمترین انگیزه برای مشارکت در طرح‌های کشاورزی اجتماع - پشتیبان عبارتند از نگرانیهای زیست محیطی و تلاش برای حمایت از نظام‌های تولید محلی

طبرسا و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی با نام عوامل مؤثر بر انگیزش مشارکت شهروندان در طرح‌های کشاورزی اجتماع - پشتیبان در مطالعه موردی شهرستان گرگان به این نتیجه رسیدند که سابقه سکونت در روستا استفاده از منابع اطلاعاتی در زمینه های مورد علاقه شهروندان برای مشارکت در کشاورزی اجتماع - پشتیبان، سرمایه اجتماعی، و میزان علاقه به کشاورزی با میزان انگیزه شهروندان برای مشارکت در کشاورزی اجتماع پشتیبان رابطه مثبت و معناداری با ۹۹ درصد اطمینان دارند. همچنین، نتایج تحلیل مسیر نشان داد که تأثیرگذارترین متغیر بر میزان انگیزه شهروندان برای مشارکت در کشاورزی اجتماع - پشتیبان میزان سرمایه اجتماعی است.

ولیز و گرادول^۵ (۲۰۱۱) در تحقیق خود با عنوان «بررسی انگیزه‌های مشارکت کنندگان در طرح اجتماع - پشتیبان» به این نتیجه رسیدند که مشارکت کنندگان انگیزه های متفاوتی برای عضویت در این روش از قبیل تامین مواد غذایی سالم و مغذی، آموزش خود و دیگران، برقراری رابطه با دیگر تولیدکنندگان و اعضاء و انجام فعالیتهای حفاظتی از قبیل کاهش یا حذف مصرف کودهای شیمیایی، حفاظت از خاک و مدیریت منابع داشته‌اند. توماس و همکاران^۶ (۲۰۰۷) در تحقیق خود با عنوان «نقش کشاورزی اجتماع - پشتیبان در امنیت اقتصادی جوامع» به این نتیجه رسیدند که کشاورزی اجتماع - پشتیبان با تولید محصولات ارگانیک و عرضه آنها از

3 Miles and Brown
4 -Kooley and lass

5 -Weles and Gradowl
6 -Thomson, et al

پیوستن بدین طرح‌ها انجام داد، مشخص کرد که تمایل برای به دست آوردن سبزی های تازه و ارگانیک و حمایت از کشاورزان محلی انگیزه های اصلی برای پیوستن بدین طرح‌ها بوده است، و بسیاری از افراد شاید بدین دلیل به طرح‌های کشاورزی اجتماع - پشتیبان می پیوندند که اعتقاد دارند در قالب این طرح‌ها در تولید محصولات خود از آفت کشها و مواد شیمیایی استفاده نمی‌کنند. کنر^{۱۱} (۲۰۰۳) در تحقیقی که در نیویورک انجام داده بود، بدین نتیجه رسید که سه اولویت بالای اعضاء برای مشارکت در طرح‌های کشاورزی اجتماع - پشتیبان، به ترتیب، عبارتند از محصولات تازه، محصولات پرورش یافته به صورت محلی و محصولات ارگانیک. پریز^{۱۲} و همکاران در تحقیق خود، از اعضاء خواستند تا دلایل مشارکت خود در طرح‌های کشاورزی اجتماع - پشتیبان را بیان کنند؛ بر این اساس، خریداری محصولات ارگانیک، خریداری و حمایت از محصولات محلی و خریداری محصولات تازه، به ترتیب، سه اولویت نخست اعضاء شناخته شدند.

جامعه آماری این تحقیق روستای گلدره می‌باشد که در تقسیمات کشوری این روستا از توابع بخش نوبران استان مرکزی است و موقعیت جغرافیایی^{۱۳} ۳۵°۱۹' شمالی و ۴۹°۲۴'۵۹" غربی واقع شده آب و هوای آن کوهستانی و سردسیر می‌باشد. روستای گلدره استان مرکزی حدود ۲۰۰۰۰ هکتار

طریق مجاری محلی (مثل بازارهای کشاورزی یا شرکتهای غذایی) در امنیت اقتصادی جوامع نقش حیاتی ایفا می‌کند. لانگ^۷ (۲۰۰۵) در تحقیق خود با عنوان «بررسی روی انگیزه های پیوستن به طرح‌های کشاورزی اجتماع - پشتیبان»، بیان کرد که طرح‌های کشاورزی اجتماع - پشتیبان برای اعضاء خود محصولاتی تازه، متنوع، با کیفیت بالا و ارگانیک تدارک می‌بینند. همچنین تمایل برای خریدن چنین محصولاتی، یکی از دلایل اصلی عضویت شناخته شده است. تیتمیر و دافی^۸ (۲۰۰۵) در تحقیق خود با عنوان «ارزیابی امکان پذیری اجرای کشاورزی اجتماع - پشتیبان» عامل اصلی برای مشارکت را انگیزه های زیست محیطی و ارزش‌های اجتماعی، حمایت از نظام تولیدات غذای محلی و کشاورزان خرده پا و دسترسی به محصولات تازه و ارگانیک دانسته‌اند. پیرترز^۹ (۲۰۰۳) در تحقیق خود با عنوان «بررسی دلایل مشارکت در طرح‌های کشاورزی اجتماع - پشتیبان»، از اعضاء خواستند تا دلایل مشارکت خود در طرح‌های کشاورزی اجتماع - پشتیبان را بیان کنند. بر این اساس، خرید محصولات ارگانیک، خرید و حمایت از محصولات محلی و خرید محصولات تازه، به ترتیب، سه اولویت اعضاء شناخته شدند. ستاگل^{۱۰} (۲۰۰۲) در تحقیقی که در نیویورک روی انگیزه های اعضاء طرح‌های کشاورزی اجتماع - پشتیبان برای

۷ - lang

۸ - Thitmir and Duffy

۹ - Perez et al

۱۰ - Stagl

۱۱ - Conner

۱۲ - Perez

است که ۳۶۰۰ هکتار زمین کشاورزی و الباقی مرتع می‌باشد و قدیم دارای مالک و ارباب بوده که در زمان اصلاحات ارضی مبنای ۲۹۸ شعیر قرار داده شده که در عرف محلّ هر شعیر ۱۲ هکتار است و ۱۴۹ شعیر آن به زارعین داده شد و ۱۴۹ شعیر باقیمانده در ید مالکین باقیماند. قدیم، روستا در دو بخش مجاور هم در بوده قلعه گزلدرد که مالکین ساکن بودند و گزلدرد که مسکونی رعایا بوده که گزلدرد مخروبه شد و آثار خانه های قدیمی مشهود باقیمانده و محلّ انباشت خرمن و قلعه گزلدرد اکنون ساخته شده و به صورت خانه های ساکنین در آمده که بنام گزلدرد نامیده می‌شود کلاً ۲۰ خانوار در آنجا مانده بودند که از کشاورزی و گوسفند داری امرار معاش می‌کردند ولی بعد از انقلاب مهاجرت معکوس اتفاق افتاده که هم اکنون ۸۰ خانوار به کشاورزی مشغولند که به علت حاصلخیز بودن اراضی روستا روستائیان دارای تمکّن مالی خوبی هستند و محلّ زندگی دوّمی را هم در ساوه و قم تهیه کرده اند که بعضاً فصل زمستان را در آن شهرها بسر می‌برند و در فصل کار مجدداً به روستا بر می‌گردند و در زمستان ۴۵ خانوار در روستا ساکنند و جوانان روستا هم بفرکر ساخت و ساز در روستا هستند که در روستا بمانند. ۱۰۰۰

توزیع گردید که از این تعداد پس از چندبار مکاتبه و ارسال مجدد پرسشنامه در نهایت ۸۴ پرسشنامه تکمیل و برگشت داده شد. سنجش روایی پرسشنامه با استفاده از کارشناسان خبره و پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت، مقدار آلفای کرونباخ برای بخش های مختلف بین ۰/۷۸ و

هکتار از اراضی کشت آبی و در الباقی ارضی به صورت دیم کشت و کار می‌شود. که در اراضی آبی بسته به بذر مورد استفاده بین ۵ تا ۱۰ تن و در اراضی دیم بسته به بارش و نزولات آسمانی بین ۱ تا ۳ تن گندم برداشت می‌شود و از هر هکتار بالاتر از ۵۰ تن سیب زمینی برداشت می‌شود و روستا دارای قریب ۳۰۰۰۰۰ راس گوسفند است. مرور سیمای اقتصادی و اجتماعی روستای گزلدرد نشان می‌دهد که این روستا از پتانسیل بالایی در زمینه توسعه روستایی برخوردار بوده و در صورتی که مشارکت کشاورزان از طریق اجرای رویکرد کشاورزی اجتماع- پشتیبان اجرایی گردد، در مرحله اول، زمینه هر چه بیشتر توسعه اقتصادی و اجتماعی روستای گزلدرد فراهم خواهد آمد و در مرحله بعد با شناسایی نقاط قوت، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای (SWOT) کشاورزی اجتماع- پشتیبان در روستای گزلدرد، زمینه اجرایی شدن آن در دیگر نقاط روستایی استان مهیا خواهد شد. در این راستا با توجه به اهمیت موضوع در ایران و خصوصاً، این تحقیق با هدف بررسی نقاط قوت، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای (SWOT) کشاورزی اجتماع- پشتیبان در روستای گزلدرد ی استان مرکزی انجام شده است.

مواد و روش ها

پژوهش حاضر جزء پژوهش‌های کاربردی محسوب می‌شود که به روش میدانی و با استفاده از پرسشنامه انجام گرفت. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه کشاورزان فعال در روستای گزلدرد که تعداد آنان ۱۱۰ نفر می‌باشند که به صورت سرشماری انتخاب و پرسشنامه بین آنان

در مرحله پایانی، در فرآیند تدوین سیاست ها و استراتژی های توسعه با لحاظ نمودن جهات قبلی و با توجه به نوع واکنش در مقابل و نحوه تعادل هر عامل داخلی و خارجی ماتریس SWOT ترسیم گردید، سپس با عنایت به موارد فوق، استراتژی های مناسب جهت موفقیت تعاونی ها در چهار بخش " استراتژی های رقابتی (S-O)", " استراتژی های بازنگری (W-O)", " استراتژی های تنوع (S-T)" و " استراتژی های تدافعی (W-T)" ارائه گردید.

گرفت، به عبارتی، با توجه به اینکه افراد مورد مطالعه آگاهی بیشتری به موضوع و منطقه دارند، می توان به نتایجی دقیق و منطقی تری (به صورت کمی و قابل لمس) دست یافت. معیار سنجش و درجه بندی هریک از عوامل و معیارهای مدل مورد نظر (SWOT) در مطالعه حاضر بدین صورت می باشد که برای هریک از متغیرها دامنه ای از یک (اهمیت خیلی کم)، دو (اهمیت کم)، سه (اهمیت متوسط)، چهار (اهمیت زیاد) و پنج (اهمیت خیلی زیاد) امتیازدهی شده است. سپس داده های گردآوری شده بر حسب مجموع وزنی، وزن نسبی و امتیاز وزنی آنها محاسبه شده و مجموع امتیاز نهایی هریک از متغیرهای مورد بررسی به منظور شناسایی وضعیت هریک از آنها ارائه شده است. در نهایت با مجموع امتیازهای متغیرهای مورد بررسی به وضعیت موجود از نظر عوامل داخلی و خارجی پی برده شده است. وضعیت متغیرهای مربوط به عوامل داخلی و خارجی در جداول زیر ارائه شده است.

۰/۹۱ به دست آمد که نشان از پایایی قابل قبول ابزار تحقیق دارد. با استفاده از فرآیند مصاحبه از جامعه آماری از طریق پرسشنامه از آنها خواسته شد به هر یک از گویه های منعکس کننده ی نقاط ضعف، قوت، تهدید ها و فرصتها از ۱ تا ۵ بر اساس میزان ارزش آنها رتبه بندی کنند و در نهایت با ضرب رتبه در ضریب، ارزش نهایی هر عامل را تعیین می کنید. جمع ارزش ها و نمرات، ارزش نهایی هر یک از عوامل چهارگانه (نقاط ضعف و قوت، تهدیدها، فرصتها) محاسبه می شود.

نتایج و یافته ها:

الف- ویژگی های شخصی پاسخگویان:

اکثریت پاسخگویان (۸۳ درصد) مرد و بقیه (۱۷ درصد) زن بودند. افرادی که در گروه سنی کمتر از ۳۰ سال هستند کمترین فراوانی (۶ درصد) و افرادی که در گروه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال هستند بیشترین فراوانی را به خود اختصاص دادند (۵۴ درصد). دامنه تغییرات سنی پاسخگویان بین ۱۹ سال تا ۶۵ سال بوده است با میانگین سنی ۴۷ سال. بیش از سه چهارم از پاسخگویان (۸۰ درصد) متأهل و مابقی (۲۰ درصد) مجرد بوده اند.

ب- تحلیل سوات (SWOT) در خصوص بررسی

وضعیت چهارگانه توسعه کشاورزی اجتماع - پشتیبان در این بخش از مطالعه، با استفاده از نظرات جامعه آماری نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت ها و چالش ها از طریق پرسشنامه جمع آوری و وضعیت موجود منطقه به لحاظ توسعه کشاورزی اجتماع - پشتیبان مورد بررسی قرار

۱- عوامل داخلی مؤثر بر توسعه کشاورزی اجتماع - پشתיان

الف- نقاط قوت منطقه در جهت توسعه کشاورزی اجتماع - پشתיان

از دید پاسخگویان مهمترین نقاط قوت در زمینه کشاورزی اجتماع - پشתיان " برخورداری از منابع آب و خاک فراوان و مستعد برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی در روستا "، " وجود مروّجین، مهندسين مشاور و نظام ترویج کشاورزی در سطح منطقه و استان برای ارائه خدمات آموزشی - ترویجی در زمینه

کشاورزی اجتماع - پشתיان " و " تعداد زیادی فارغ التحصیلان رشته‌های کشاورزی جویای کار در سطح روستا و منطقه " می باشد.

نتایج حاصل از بررسی نقاط قوت در زمینه کشاورزی اجتماع - پشתיان به شرح جدول ۱ و شکل ۱ می باشد؛

ب- نقاط ضعف منطقه در جهت توسعه کشاورزی اجتماع - پشתיان

از دید پاسخگویان مهمترین نقاط ضعف منطقه مورد مطالعه در زمینه کشاورزی اجتماع - پشתיان " ریسک بالای تولید در کار کشاورزی به علت شرایط اقلیمی منطقه و عدم تمایل مصرفکنندگان و سرمایه گذاران جهت مشارکت در کشاورزی اجتماع- پشתיان "، " بهره‌وری پائین منابع تولید در روستا و بالابودن هزینه

تولید محصولات کشاورزی " و " کمبود امکانات مناسب برای حمایت از کشاورزی اجتماع - پشתיان (انبار، سردخانه و) " می باشد.

نتایج حاصل از بررسی نقاط ضعف در زمینه کشاورزی اجتماع - پشתיان به شرح جدول ۱ و شکل ۲ می باشد؛

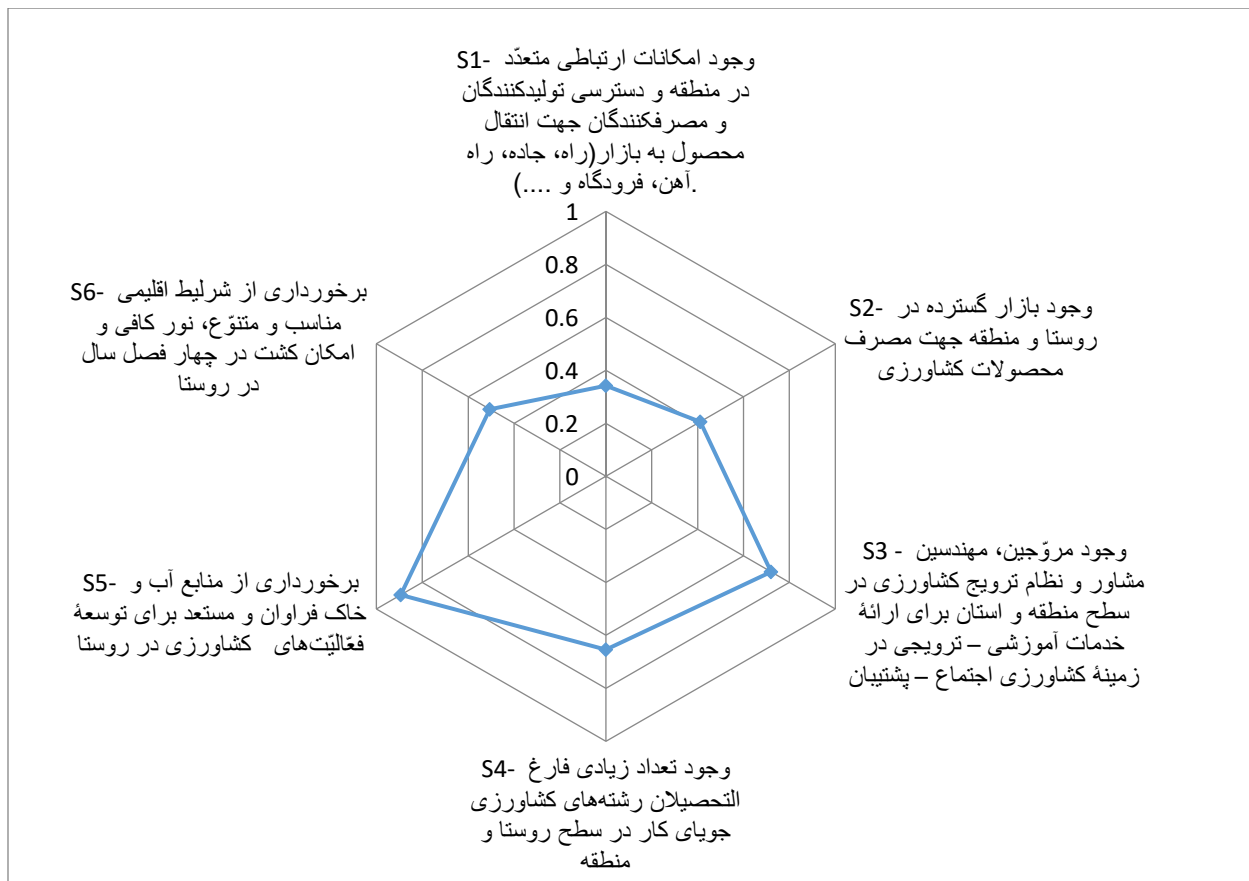
جدول ۱- نتایج تجزیه و تحلیل عوامل داخلی (IFAS^{۱۳})

عوامل داخلی مؤثر بر کشاورزی اجتماع - پشتیبان									
امتیاز وزنی	درجه بندی	وزن نسبی	وزن	نقاط ضعف (Weakness)	امتیاز وزنی	درجه بندی	وزن نسبی	وزن اولیه	نقاط قوت (Strength)
۰/۱۴۴	۲	۰/۰۷۲	۹۵	W1- توان مالی پائین مصرف کنندگان برای پرداخت هزینه‌های تولید کشاورزان	۰/۳۴۲	۲	۰/۱۷	۱۳۵	S1- وجود امکانات ارتباطی متعدد در منطقه و دسترسی تولیدکنندگان و مصرفکنندگان جهت انتقال محصول به بازار(راه، جاده، راه آهن، فرودگاه و).
				W2- بهره‌وری پائین منابع تولید در روستا (آب، خاک، ماشین آلات، نیروی انسانی) و بالابودن هزینه تولید محصولات کشاورزی	۰/۴۱۱	۳	۰/۱۳۷	۱۰۸	S2- وجود بازار گسترده در روستا و منطقه جهت مصرف محصولات کشاورزی
۰/۴۱۶	۴	۰/۱۰۴	۱۳۷	W3- خرد و پائین بودن میزان مالکیت اراضی کشاورزی و تولید	۰/۷۲۰	۴	۰/۱۸۰	۱۴۲	S3- وجود مروجین، مهندسين مشاور و

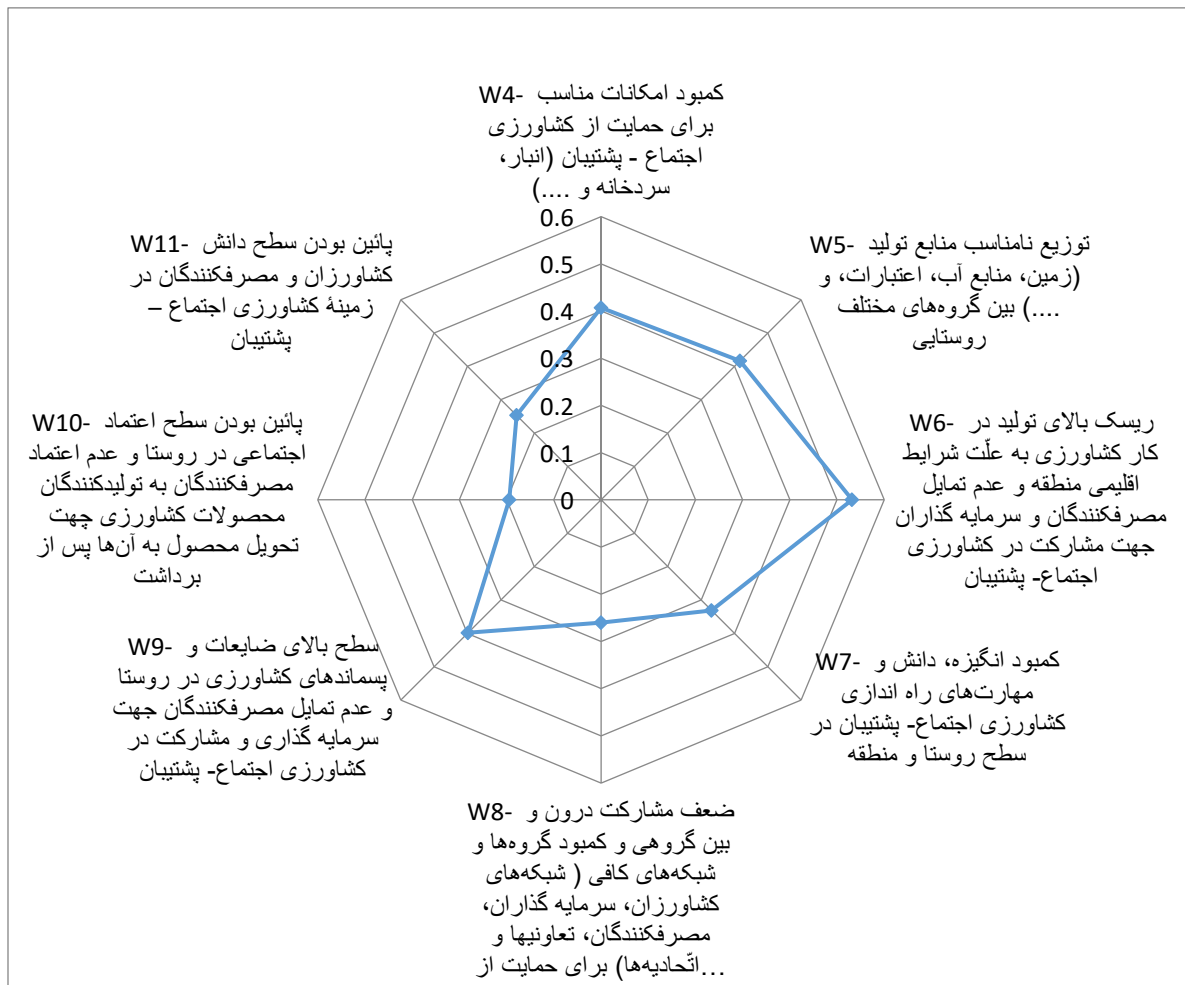
				محصولات کشاورزی برای مصرف خانوار					نظام ترویج کشاورزی در سطح منطقه و استان برای ارائه خدمات آموزشی - ترویجی در زمینه کشاورزی اجتماع - پشتیبان
۰/۴۰۷	۴	۰/۱۰۱	۱۳۴	W4- کمبود امکانات مناسب برای حمایت از کشاورزی اجتماع - پشتیبان (انبار، سردخانه و)	۰/۶۵۴	۴	۰/۱۶۳	۱۲۹	S4- وجود تعداد زیادی فارغ التحصیلان رشته‌های کشاورزی جویای کار در سطح روستا و منطقه
۰/۴۰۴	۴	۰/۱۰۱	۱۳۳	W5- توزیع نامناسب منابع تولید (زمین، منابع آب، اعتبارات، و) بین گروه‌های مختلف روستایی	۰/۸۹۴	۵	۰/۱۷۸	۱۴۱	S5- برخورداری از منابع آب و خاک فراوان و مستعد برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی در روستا
۰/۵۳۲	۵	۰/۱۰۶	۱۴۰	W6- ریسک بالای تولید در کار کشاورزی به علت شرایط اقلیمی منطقه و عدم تمایل مصرفکنندگان	۰/۵۰۶	۳	۰/۱۶۸	۱۳۳	S6- برخورداری از شرایط اقلیمی مناسب و متنوع، نور کافی و

				و سرمایه گذاران جهت مشارکت در کشاورزی اجتماع- پشتیبان					امکان کشت در چهار فصل سال در روستا
۰/۳۳۱	۴	۰/۰۸۲	۱۰۹	W7- کمبود انگیزه، دانش و مهارت‌های راه اندازی کشاورزی اجتماع- پشتیبان در سطح روستا و منطقه	-	-	-	-	-
۰/۲۶۰	۳	۰/۰۸۷	۱۱۴	W8- ضعف مشارکت درون و بین گروهی و کمبود گروه‌ها و شبکه‌های کافی (شبکه‌های کشاورزان، سرمایه گذاران، مصرفکنندگان، تعاونیها و اتحادیه‌ها) برای حمایت از کشاورزی اجتماع- پشتیبان	-	-	-	-	-
۰/۳۹۸	۴	۰/۰۹۹	۱۳۱	W9- سطح بالای ضایعات و پسماندهای کشاورزی در روستا و عدم تمایل مصرفکنندگان جهت سرمایه گذاری و مشارکت در کشاورزی اجتماع- پشتیبان	-	-	-	-	-

۰/۱۹۴	۲	۰/۰۹۷	۱۲۸	W10- پائین بودن سطح اعتماد اجتماعی در روستا و عدم اعتماد مصرفکنندگان به تولیدکنندگان محصولات کشاورزی جهت تحویل محصول به آنها پس از برداشت	-	-	-	-	-
۰/۲۵۳	۳	۰/۰۸۴	۱۱۱	W11- پائین بودن سطح دانش کشاورزان و مصرفکنندگان در زمینه کشاورزی اجتماع - پشتیبان	-	-	-	-	-
۳/۵۹۶	-	۱	۱۳۱۵		۳/۵۳۰	-	۱	۷۸۸	جمع کل

شکل ۱- نتایج امتیازبندی متغیرهای مربوط به نقاط قوت

شکل ۲- نتایج امتیازبندی متغیرهای مربوط به نقاط ضعف

۲- عوامل خارجی مؤثر بر توسعه کشاورزی اجتماع -

پشتیبان

الف- فرصت های پیش روی توسعه کشاورزی اجتماع

- پشتیبان

از دید پاسخگویان مهمترین فرصت های پیش روی توسعه کشاورزی اجتماع - پشتیبان در منطقه مورد مطالعه " همسایگی و نزدیکی به بازارهای کلان شهرهای تهران، قم و اراک و سابقه طولانی در برقراری ارتباطات تجاری با این مراکز "، " وجود بازار مناسب در کشورهای همسایه و تشویق سرمایه گذاران جهت مشارکت در تولید محصولات کشاورزی به امید صادرات آن ها به خارج کشور " و " تأکید دولت بر لزوم توسعه مدیریت پسماند و ضایعات کشاورزی " می باشد.

نتایج حاصل از بررسی نقاط قوت در زمینه کشاورزی اجتماع - پشتیبان به شرح جدول ۲ و شکل ۳ می باشد؛

ب- تهدید های پیش روی توسعه کشاورزی اجتماع -

پشتیبان

از دید پاسخگویان مهمترین تهدید های پیش روی توسعه کشاورزی اجتماع - پشتیبان در منطقه مورد مطالعه " کمبود نظام های اطلاع رسانی کشاورزی شفاف، کارآمد و به روز جهت اطلاع رسانی فرصت های بازار محصولات کشاورزی"، " ریسک بالای تولید محصولات کشاورزی در روستا " و " ضعیف بودن سیاست های حمایت مالی برای توسعه پایدار کشاورزی اجتماع - پشتیبان " می باشد.

نتایج حاصل از بررسی نقاط قوت در زمینه کشاورزی

اجتماع - پشتیبان به شرح جدول ۲ و شکل ۴ می باشد؛

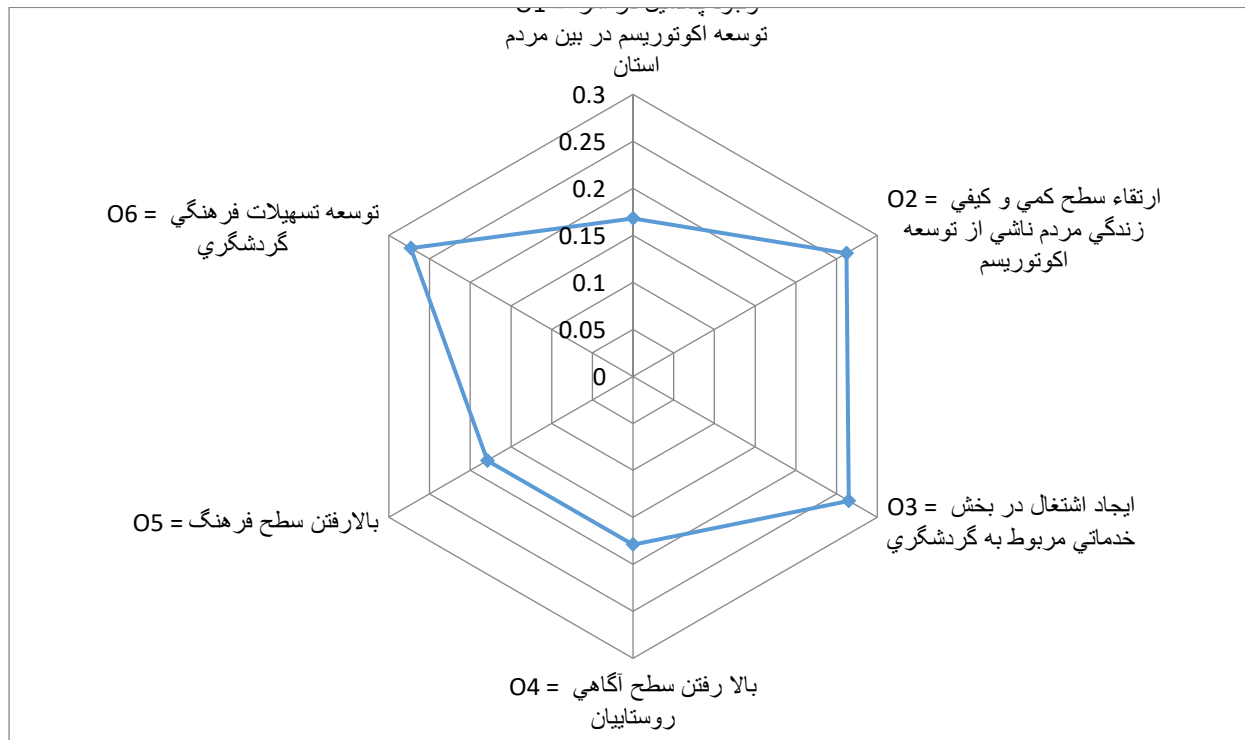
جدول ۲- نتایج تجزیه و تحلیل عوامل خارجی (EFAS)

عوامل داخلی مؤثر بر توسعه کشاورزی اجتماع - پشتیبان									
فرصت‌ها (opportunities)	وزن	وزن نسبی	درجه بندی	امتیاز وزنی	تهدیدها (Threats)	وزن	وزن نسبی	درجه بندی	امتیاز وزنی
O1- وجود بازارها و مصرف‌کنندگان گسترده در سطح استان برای عرضه محصولات کشاورزی	۱۱۲	۰/۱۵۰	۲	۰/۳۰۱	T1- بی ثبات بودن قوانین و سلیقه ای و مقطعی بودن آن‌ها در زمینه توسعه کشاورزی اجتماع - پشتیبان	۹۶	۰/۱۰۸	۲	۰/۲۱۶
O2- همسایگی و نزدیکی به بازارهای کلان شهرهای تهران، قم و اراک و سابقه طولانی در برقراری ارتباطات تجاری با این مراکز	۱۳۳	۰/۱۷۹	۵	۰/۸۹۵	T2- ضعیف بودن سیاست‌های حمایت مالی برای توسعه پایدار کشاورزی اجتماع - پشتیبان	۱۱۱	۰/۱۲۵	۵	۰/۶۲۶
O3- وجود نظام بانکی کارآمد برای سرمایه گذاری در حمایت از راه اندازی و	۱۱۴	۰/۱۵۳	۳	۰/۴۶۰	T3- ضعیف بودن سیاست‌های پولی برای	۱۰۹	۰/۱۲۳	۳	۰/۳۶۹

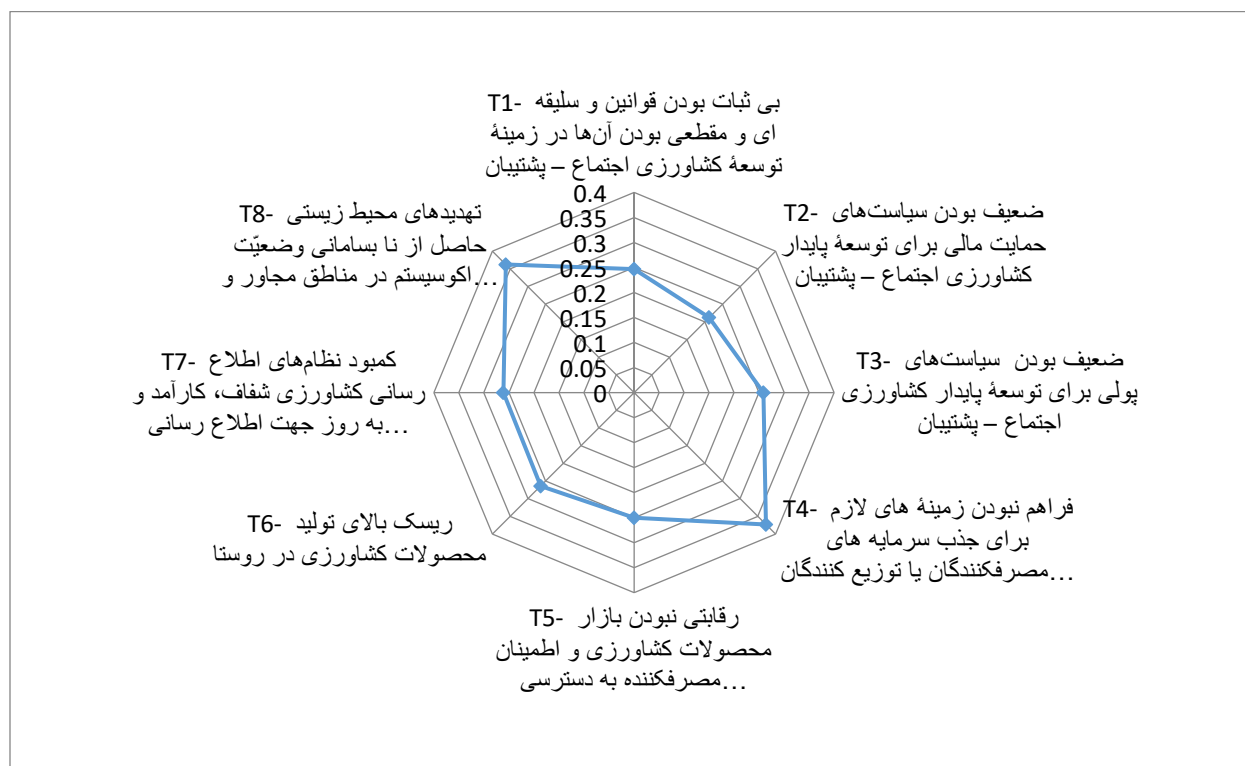
شناسایی راهبردهای مناسب در زمینه توسعه کشاورزی اجتماع - پشتیبان با استفاده از مدل سوات در روستای گزدره استان مرکزی

				توسعه پایدار کشاورزی اجتماع - پشتیبان					توسعه کشاورزی اجتماع - پشتیبان
۰/۲۵۵	۲	۰/۱۲۷	۱۱۳	T4- فراهم نبودن زمینه های لازم برای جذب سرمایه های مصرفکنندگان یا توزیع کنندگان برای توسعه کشاورزی اجتماع - پشتیبان	۰/۶۸۳	۴	۰/۱۷۰	۱۲۷	O4- تأکید دولت بر لزوم توسعه مدیریت پسماند و ضایعات کشاورزی
۰/۳۵۲	۳	۰/۱۱۷	۱۰۴	T5- رقابتی نبودن بازار محصولات کشاورزی و اطمینان مصرفکننده به دسترسی محصولات کشاورزی در هر شرایط	۰/۶۶۷	۴	۰/۱۶۶	۱۲۴	O5- پوشش کافی و مناسب نظام حمایتی بیمه محصولات کشاورزی
۰/۶۴۳	۵	۰/۱۲۸	۱۱۴	T6- ریسک بالای تولید محصولات کشاورزی در روستا	۰/۷۱۶	۴	۰/۱۷۹	۱۳۳	O6- وجود بازار مناسب در کشورهای همسایه و تشویق سرمایه گذاران جهت مشارکت در تولید محصولات

									کشاورزی به امید صادرات آنها به خارج کشور
۰/۷۰۵	۵	۰/۱۴۱	۱۲۵	T7- کمبود نظام‌های اطلاع رسانی کشاورزی شفاف، کارآمد و به روز جهت اطلاع رسانی فرصت‌های بازار محصولات کشاورزی	-	-	-	-	-
۰/۵۱۴	۴	۰/۱۲۸	۱۱۴	T8- تهدیدهای محیط زیستی حاصل از نا بسامانی وضعیّت اکوسیستم در مناطق مجاور و به خطر افتادن تولید پایدار محصولات کشاورزی	-	-	-	-	-
۳/۶۸	-	۱	۸۸۶		۳/۷۲	-	۱	۷۴۳	جمع کل

شکل ۳- نتایج امتیازبندی متغیرهای مربوط به فرصت ها

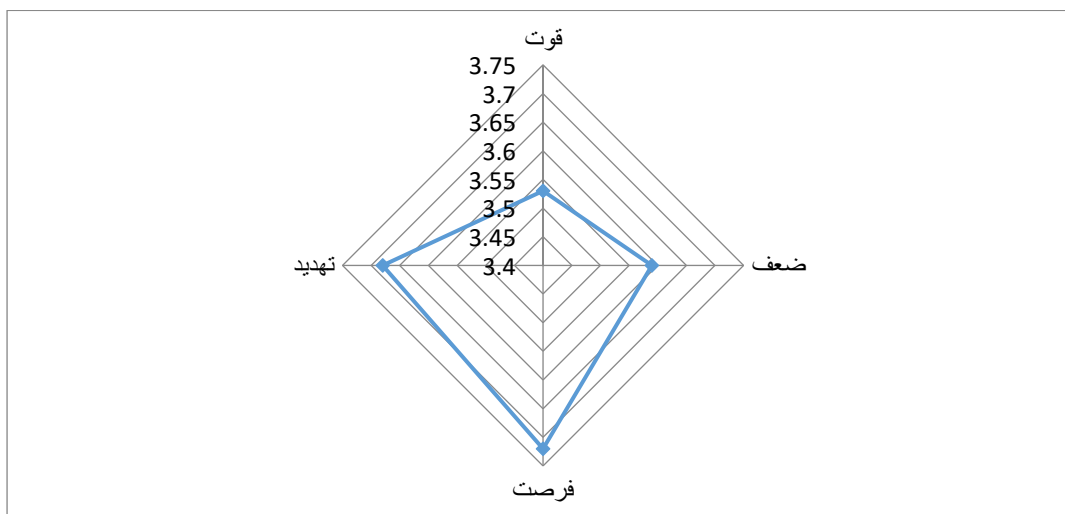
شکل ۴- نتایج امتیازبندی متغیرهای مربوط به تهدیدها

فرصت و تهدید میل دارد، با توجه به نقاط فرصت‌های بالای منطقه، منطقه‌ی مورد مطالعه در زمینه‌ی توسعه کشاورزی اجتماع پشتیبان در کنار با تهدیدهای و چالش‌های جدی مواجه می‌باشد. لذا، لزوم توجه اساسی و برنامه‌ریزی ضربتی و جامع و مناسب جهت تبدیل فرصت‌ها به نقاط قوت و از طرفی دیگر کاهش تهدیدات و مقابله با آنها بسیار ضروری است.

پس از محاسبه مجموع وزن‌های هریک از عوامل مربوط به نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها به منظور بررسی تطبیقی SWOT از وضع موجود (نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها) و نیز ارائه استراتژی‌های مناسب، امتیاز نهایی آنها مشخص گردید که نتیجه آن در جدول ۳ و شکل ۵ نشان داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌گردد، کشیدگی نمودار با مجموع امتیاز وزنی ۳/۷۲ و ۳/۶۸ به ترتیب به سمت

جدول ۳- امتیاز نهایی شاخص‌ها

شاخص	امتیاز نهایی
قوت‌ها	۳/۵۳
ضعف‌ها	۳/۵۹
فرصت‌ها	۳/۷۲
تهدیدها	۳/۶۸

شکل ۵- بررسی تطبیقی SWOT از نقط قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها

پیشنهادها

در این راستا با توجه به وجود وجود امکانات زیربنایی مثل منابع آب و خاک و امکانات ارتباطی متعدد در منطقه و دسترسی تولیدکنندگان و مصرفکنندگان جهت انتقال محصول به بازار(راه، جاده، راه آهن، فرودگاه و ...) از یک طرف و وجود بازار گسترده در روستا و منطقه جهت مصرف محصولات کشاورزی از طرف دیگر پیشنهاد می گردد از فرصت پیش روی استان در زمینه بازاریابی داخلی و خارجی استفاده شود،

وجود بازار مناسب در استان های همجوار مثل تهران و قزوین و همچنین بازارهای مختلف در کشورهای حوزه خلیج فارس به جد توصیه می شود سرمایه گذاران جهت مشارکت در تولید محصولات کشاورزی به امید صادرات آنها به خارج کشور در دستور کار متولیان امر قرار گیرد.

- در این راستا ضعف سیاست های پولی کشور باعث کاهش ارزش پول ملی خصوصا در سال های اخیر گردیده و هزینه های تولید محصولات کشاورزی را دو چندان کرده است، از طرفی نیر به علت رقابتی نبودن بازار محصولات کشاورزی و با توجه به اینکه معیشت مردم شهری به تولیدات کشاورزی وابسته است دولت ها در مقابل افزایش قیمت محصولات کشاورزی

مقاومت می کنند که این باعث کاهش درآمد کشاورزان می گردد، لذا کشاورزان می توانند از فرصت به وجود آمده از افزایش قیمت ارز استفاده نمایند و با توجه به پتانسیل بالای بازار محصولات کشاورزی در کشورهای همسایه، برنامه توسعه خود را به توسعه صادرات تغییر دهند و از این رهگذر درآمد ارزی و ریالی خود را افزایش دهند.

- بازنگری در نحوه ی توزیع امکانات و خدمات و تسهیلات مربوط به بخش توسعه کشاورزی اجتماع پشتیبان از جمله ارائه تسهیلات بانکی و طراحی بیمه محصولات کشاورزی حامی کشاورزی اجتماع پشتیبان - بازنگری در نوع و نحوه حمایت دولت در امر کشاورزی اجتماع پشتیبان استان و بویژه در منطقه ی مورد مطالعه و همچنین استفاده از پتانسیل های موجود جهت توسعه و بهبود امکانات زیرساختی موجود

- اصلاح نهادهای مدیریتی و بکارگیری مدیریت تخصص محور اجتماع پشتیبان جهت شناسایی بهتر ظرفیت منطقه

- تغییر نگاه مسئولین به مسئله کشاورزی اجتماع پشتیبان و اختصاص دادن اعتبارات کافی جهت رفع کمبودها و مشکلات موجود در منطقه.

منابع

- of-local-community-action-in-shaping-development
Brown, C. and Miller, S. (2015), "The impacts of market: a review of research on farmers' market and community supported agriculture". *American Journal of Agricultural Economics*, 90(5).
- Cone, C. A. and Myhre. A. (2014), "Community-supported agriculture: a sustainable alternative to industrial agriculture?". *Human Organization* 59: 187-97.
- Conner, David S. (2003). *Community Supported Agriculture Pricing and Promotion Strategies: Lessons from Two Ithaca, NY Area Farms*. Department of Applied Economics and Management College of Agriculture and Life Sciences Cornell University Ithaca, NY 14853-7801.
- Donaker G. and Shute B. (2014). *Action Network of New York State, Reaching out: Community Supported Agriculture in New York State Hunge, Hunger Action Network of New York State, USA*.
- Lizio W.M. and Lass D.A. (2005). *CSA. An evolving platform for ecological and economical agricultural marketing and production*, University of Massachusetts.
- Nino c, Dorosh p, Subbarao K. (2005). *Food Aid and Food Security in the Short and Long Run:Country Experience fromAsia and sub-Saharan Africa. Social protection the world bank*, P 96.
- Perez, Jon, Allen, Patricia and Brown, Martha. (2003). *Community Supported Agriculture on The Central Coast, The CSA Member Experience. Research Brief, Santa Cruz CA: University of California , Center for Agroecology and Sustainable Food Systems*, 1-4.
- تبریزی، ل. ۱۳۸۹. ظرفیتها و چالشهای تولید ارگانیک گیاهان دارویی در کشور. مجموعه مقاله های همایش کشاورزی ارگانیک، فرهنگستان علوم، ۲۲ مهر ۱۳۸۹. ۱۸۵-۲۰۴
- خوشبخت، ک. و ف. نجفی. ۱۳۸۹. جایگاه تنوع زیستی در کشاورزی ارگانیک. مجموعه مقاله های همایش کشاورزی ارگانیک، علوم فرهنگستان.
- خوشخوی، م. ۱۳۸۹. مقدمه ای بر کشاورزی پایدار و کشاورزی ارگانیک. مجموعه مقاله های همایش کشاورزی ارگانیک، علوم فرهنگستان
- طبرسا، زهره، شعبانعلی فمی، حسین، کلانتری، خلیل و هاتفی، مانده. (۱۳۹۴). عوامل مؤثر بر انگیزش مشارکت شهروندان در طرح‌های کشاورزی اجتماع - پشتیبان در مطالعه موردی شهرستان گرگان. فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۸، شماره ۲، ۳۸-۱۹.
- Bole, D., Hribar, M. S. and Pipan, P. (2017). *Participatory Research in Community Development: a Case Study of Creating Cultural Tourism Products*. *AUC Geographica*, 52 (2), 164-175. Retrieved from <http://aucgeographica.cz/index.php/aucg/article/view/39/22>
- Brehm, J. M. and Eisenhauer, B. W. (2016), "Motivations for participating in community supported agriculture and their relationship with community attachment and social capital". *Southern Rural Sociology*, 23(1): 94-115.
- Brennan and Berardi, (2020). *Importance of Local Community Action in Shaping Development*. *Pennstate Extension*, retrieved from: <https://extension.psu.edu/importance->

Kazmi, M.A. (2014). Survey of Poverty Line- Vulnerability of Rural Households and the Determining factors in the Province of Southern Khorasan, Iran. In *International Journal of Plant, Animal and Environmental Sciences*, 4(3), 395-402.

Shuang CH. (2014). Addressing Food in Security at The Household Level in Pitas Town [dissertation], University of sabah, Malaysia.

Stagl, S. (2002). Local Organic Food Markets: Potentials and Limitations for Contributing to Sustainable Development. *Empirica*, 29: 145-162.

Rahbar F, Mobaieni Dehkordi A. (1384). New approach to food security strategy (in terms of stable supply of food). *Journal of Economic Research*, 14, pp 1-18.(In Persian).
Teimoori, M., Mirdamadi, S.M and F. Hosseini .,S. J . (2019), Modeling of Climate Change Effects on Groundwater Resources: The Application of Dynamic Systems Approach, *International Journal of Agricultural Management and Development*, 9(2), 107-118.

Teimoori, M., Mirdamadi, S.M., Farajollah hosseini, S. J., Rahimi Sourah, S., & Afshar